

**INVESTIGATIONES
QUAEDAM IN LO-
CHIORUM ANO-
MALIAS.**

**DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA,**

QUAM

**AUCTORITATE AMPLISSIMI MEDICO-
RUM ORDINIS**

IN

**CAESAREA UNIVERSITATE LITERARUM
DORPATENSI**

PRO GRADU

DOCTORIS MEDICINAE

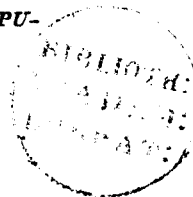
RITE CONSEQUENDO

*CONSCRIPSIT ATQUE LOCO CONSUETO PU-
BLICE DEFENDET*

AUCTOR,

Gustavus a Kap-herr,

PETROPOLITANUS.

DORPATI LIVONORUM.

TYPIS J. C. SCHUENMANNI,

TYPOGRAPHI ACADEMICI.

MDCCCXXXIV.

IMPRIMATUR

haec dissertatio ea conditione, ut, quum primum typis excusa fuerit, quinque eius exempla collegio libris explorandis constituto tradantur.

Dorpati Livon. die xxx. mens. Ianuarii MDCCCXXXIV.

DR. HENR. RATHKE,
Ord. Med. h. t. Decanus.

VIRO

ILLUSTRISSIMO, EXCELLENTISSIMO

MICHAELI DE BALUCIANSKY,

AUGUSTISSIMO ROSSORUM IMPERATORI AB EPISTOLIS PUBLICIS ET A CONSILIIS INTIMIS COLLEGII REBUS APUD IPSUM IMPERATOREM AUGUSTISSIMUM ACTIS PRAEPOSITI SECTIONIS SECUNDAE PRAESIDI SPLENDIDISSIMORUM ORDINUM S. VLADIMIRI CLASSIS SECUNDAE, ST. ANNAE CLASSIS PRIMAE ET AQUILAE ALBAE EQUITI ETC. ETC. ETC.

D 16732

HASCE LITERARUM SUARUM
PRIMITIAS

SACRAS ESSE VOLUIT

AUCTOR.

PRAEFAMEN.

Quum rerum mearum ratio postulet, ut in rem quandam speciatim omnem curam cogitationemque conferam et sententiam proponam meam: animum induxi in lochiorum vitia inquirere, quoniam anomalias, quae in praxi medica saepissime occurrere solent, solito rarius singulatim descriptas esse video. Ceteroquin mihi est confitendum, rem esse ampliorem, quam ut penitus exhauriri possit; quare non totum quiddam absolutum, ac ab omni parte perfectum tibi, lector benevole, est expectandum, sed tantum quidem, quantum titulus, quo inscribitur hocce meum opusculum, indicat. Quod ad cetera puerperii momenta attinet, anomaliae lactis, perspirationisque cutaneae, tantum sunt adumbrandae, quantum mihi iisdem opus sit ad priora explicanda, quippe quae intimo

conjungantur vinculo. Perpauca de natura puerperii atque ratione prius prae-mittenda credidi, quam de iisdem sermonem faciam, ut eorum a norma aberrationes eo melius dignoscantur dignotaeque eo tutius aptiusque curentur. Neque conamen meum est leve, neque prudentia eorum, qui judicent, gravis me fugit. Utrumque tamen me ab incepto detertere non debet et impedimenta, quae mihi forsân occurrant, vincere navabo, ac bono animo id, quod hac de re cogitavero, edicam. Si quid desit operi, id suppleat aetas, et si quae dicta sint juveniliter, pro indole accipiantur.

CAPUT PRIMUM.

Sectio physiologica.

§. 1.

Cum partus nil nisi normale quiddam in se contineat, peripdus etiam, quam puerperium nominamus, physiologica est habenda. Inde colligi licet, rem in ratione puerperii atque natura eruenda statuendaque multum verti; id quod valet ad anomalias ejusdem accuratius cognoscendas. Quodsi normale illud non certo quodam modo metiri licet; sed tantum rebus, quibus singulae utuntur mulieres, multae tamen suppeditant res, e quibus puerperii anomaliae prodire atque dilucidius definiiri possunt.

§. 2.

Simulac parium ediderit mulier atque secundinae expulsae fuerint, non solum uterus sensim sensimque in statum redit pristinum, sed alia quoque phaenomena prodeunt, quae partim magis totum organismum occupant, partim singula ejus loca. Jam magnam distributionis mutationem patiuntur humores, et haec mutatio, inquam, pro eo haberi potest, e quo cum lo-chiorum fluxus, tum sanguinis in mammas motus majorque cutis vis sunt derivandi. Quae quidem res in vera puerperii ratione multum valent atque hic singulatim eatenus nobis sunt tangendae, quatenus ad explicandas lo-chiorum anomalias mihi necessarium esse videtur. Uteri metamorphosin typicam accuratiori non subjiciam disquisitioni, cum ea rarius lo-chiorum anomalias producant.

§. 3.

Lochia nomen ducunt suum a λοχῆαιος, (quid-
quid ad puerperium vel puerperam pertinet)
Hippocrates καθάρσις (purgamentum, purgatio)
nuncupat. Lat. Fluxus lochiorum, lochia. Germ.
Kindbetterinnen-Reinigung. Angl. Childbed Pur-
gations, Cleansings. Gall. Lochies, Vidanges.
Ital. Lochii. Belg. Kraamsloed. Suec. Afslag.
Hisp. Loquias. Mulier, ut enixa est, patitur
sanguinis jacturam, pro habitu, diaeta, aetate,
rebus externis aliisque variam; qui sanguis, se-
cundinis solutis, e vasis uteri sanguine repletis
effluit. Hic cruentus lochiorum fluxus (lochiae
rubra) duos usque ad quatuor moratur dies,
deinde colore mutato parcius evadit, aquoso-
cruentus serosus; postremum mucosum quiddam,
puri simillimum, lacteumque emittitur. Lochio-
rum periodus est varia: per quinque usque ad
sex hebdomades ut plurimum fluunt. Nil certi
de quantitate lochiorum statuere licet et puer-
perae naturam atque res, quibus utitur, exter-
nas respicias ac diligentius scruteris necesse est,
quo facilius plus illud minusve ponderari pos-
sit. Lochiorum sedecim usque ad viginti unci-
as naturali lege effluere contendebat Hippocra-
tes. Casus cujusdam, in quo ad partum ac in
puerperio nullum sanguinis apparebat vestigium,
puerpera vero sana erat et mansit, mentionem
fecit Storchius ¹⁾. Sic observationem memoriae
mandavit Rhodius ²⁾: lochia nulla post partum

¹⁾ D. J. Storch, *ds Pelargi VI. B. Von den Wei-
berkrankheiten. Gotha 1751.*

²⁾ Rhodius in *Cent. III. Obs. 54. Ephem. N. C.
Dec. pag. 343.*

et ita Joh. Acoluthi ³⁾: abortus, omni lochio-
rum fluxu destitutos.

§. 4.

Quamquam mihi proposui, inprimis anoma-
lias lochiorum pertractare, res tamen, e quibus
accuratior temporis quantitatisque aestimatio pen-
deat, respecturus sum. Veteres ac recentiores
medici quantitatem ipsorum omnino negligentes
vehementioris aut prorsus suppressi lochiorum
fluxus tantummodo mentionem faciunt. Hippo-
crates quidem dicebat ⁴⁾: prodeunt autem lo-
chia sanae mulieri satis abunde, primum Atti-
cae heminae et demidia mensura, aut paulo
copiosiora, deinde ad ejus rationem pauciora,
quoad desinant. Sunt, qui eadem menstruis
metiantur: atque puerperas, si paulo copiosiora
fluxerint menstrua, magnam sanguinis jacturam
pati vidimus. Jam Stahlus dicebat: „Lochia
mensium praegressorum indunt. Saepe muta-
tam lochiorum quantitatem, quae interdum a
magnitudine embryonis pendere videtur, singulis
puerperiis una eademque subit mulier. Sic me-
morat Mauriceau ⁵⁾ in suis Aphorismis: puer-
peras, quae magnos infantes pepererint, statim
post partum validum plerumque lochiorum flu-
xum pati; quia in tali casu major esse solet
placenta, et ampliora habere vasa, quibus uteri
vasa similiter aucta, respondent. Feminae, si
mammas ipsae non praebent, vehementiorem
fluxum eumque diutius restantem patiuntur. In
puerperis junioribus aut jam aetate proVectis

³⁾ Acoluthi *ibidem.*

⁴⁾ *De mulier. morb. Lib. I. Cap. 71. Charter. Tom.
VII. pag. 771.*

⁵⁾ *Aphorism. 58 Tom. I. pag. 536.*

debilior conspicitur fluxus, vehementior enim in iis, quae primum, quam in aliis, quae pluries gravidae fuerint. Copiosior in plethoricis conspicitur sanguinis fluxus, nec diu moratur, quum e contrario in hominibus imbecillitate corporis affectis diutius maneat mucosa secretio, sanguinis vero minor effluat copia. Quod quidem intellexisse videtur Hippocrates cum diceret ⁶⁾: quod si mulier a partu paulo amplius, quam par sit, purgata fuerit (id enim etiam contingit, si uteri lato ore fuerint, ut ex venis ad uterum tendentibus quaedam ex violento foetus egressu perruptae fuerint) etc. Ut alimenta valida potusque, dolor nimius, copiosiorum agunt fluxum, ita contrarium peioris notae nutrimenta et quae sunt similia.

§. 5.

Jam antiquitas de menstruorum natura lochiorumque diversae viguerunt opiniones, e quibus etiam diversi ritus apud nationes diversas evati sunt. Hinc in quibusdam terris, quarum incolae sanguine menstruo venenati quid inesse putabant, seminae durante illius fluxu a sacris arcebantur, quod etiam puerperis accidit. Nosra adeo aetate, teste Pallas ⁷⁾, apud Asiae nonnullos populos solenne est, maritos vitare feminarum menstruentium ac puerperarum consortium, ideoque harum ipsarum negotia peragere. Alii auctores tradunt, in nonnullis Africae tractibus puerperas caput fasciis circumdare, neque prius easdem solvere, quam fluxus desierit. Aliarum gentium plures in alias circa eandem rem

abierunt opiniones atque consuetudines, de quibus inclutus Frank ⁸⁾ legi meretur.

§. 6.

Causam lochiorum in utero intrinsecus vulnerato quaerendam esse nonnulli censeunt auctores, dicentes: uteri superficiem e qua placenta soluta fuerit, velut vulnus quoddam esse habendam, quum omni curationis generi subjiatur uterus, e quo, cum vulnus adhuc recens sit, merus effluit sanguis, deinde vero, sanatione crescente, mucosum quiddam apparet, lacteum, et denique puri simillimum. Quod vero in opere, quod inscribitur; *Krankheiten der Schwangeren* etc. refutat Mursinna, actis medicorum nil veri inesse, inquit, post partum uterum vulnere affici et suppurationem eo, quo secundinae solutae fuerint, inde sequi. Quod quidem fere fieri solet, si secundinarum copula, quo utero adhaerent, violenter rupta fuerit vel os uteri internum manu instrumentisque violatum. Causam ipsius proximam, velut mihi cognitam nolo; credo tamen contractionem uteri condensationemque ac nisus ejusdem statum pristinum recuperandi haud negligendam esse; nec insitandum est vaginam pluribus in casibus tanquam organon quoddam rebus secernendis intentum ejusdem participem fieri. Sic Burdachius contendit ⁹⁾: lochia enim esse nil nisi sanguinem redundantem, atque laevis secretos ad ovarium restituendum abundantiamque humorum imminuendam aptos. Veteres medici,

6) *De mulier. morb. Lib. I. Cap. 43 Charter. Tom. VII. pag. 754.*

7) *Reisen in Sibirien. Th. XI. C. 3. S. 97.*

8) *System der med. Polizei. Mannheim 1784. 2te Auflage. Abschnitt von dem geistlichen Coelibatleben.*

9) *Burdach's Physiologie III. Band.*

naturam lochiorum e purgatione uteri repetendam esse censebant, cum dicerent: magnam sanguinis a foetu haud assumpti pati jacturam. Credit Galenus ¹⁰⁾ foetum in se meliorem, quam nutriatur, sanguinis portionem trahere, deteriorem relinquere; quae causa est praegnantibus cacohymiae, quam natura post partum evacuat. Et paulo post subjungit, quod ideo Lochiam, seu puerperii purgationem, Medici nominaverint, non simpliciter vacationem.

§. 7.

Nunc munera, quibus funguntur mammae tangam, atque in mutationes, quibus sint in puerperio obnoxiae, breviter inquiram. Mulier, simulac enixa est, magnam distributionis sanguinis patitur mutationem, et haec mutatio pro eo haberi potest, e quo, cum sanguinis in mammis motus, tum lactis secretio sit derivanda. Observatur, et post partum et in ultimis graviditatis mensibus mammae turgescere majoresque fieri. Causa est, cur credas hoc in impetu sanguinis quaerendum esse oportere. Quem quidem impetum in ultimis graviditatis hebdomadibus efficit embryo ipse, qui, prout magnitudo ejus in dies crescit atque pondus, inferiora comprimit vasa, qua quidem re partim sanguinis per arterias effusio, partim ejusdem, per venas reditus paululum prohibetur. Ex allatis igitur sequi debet, ut sanguis superiora petat atque cor id ipsum percipiat, necesse sit ¹¹⁾.

¹⁰⁾ *Comment. in text. XX Hipp. Epid. Lib. 3. pag. 141.*

¹¹⁾ *Quod quidem prodit pulsus, qui eo tempore justo celerius micare solet.*

§. 8.

Lac autem in mammarum glandulis, more aliorum humorum secretorum ex ipso sanguine praeparatur. Nec ulli existunt, ut olim nonnulli credebant physiologi, praecipui canales, qui lac ex alio organo edducerent. Lactens infans vero sugendo papillam ampliore reddit longioremque: qua quidam re vasa minus curvantur et recta tendentia lac facilius ori infantis adducunt. Ad ultimum illud praeterea in lactendo vis aeris haud exigua valet, quae mammae comprimendo lac in papillas pellit. Sic fere normale illud sese habet, et sine hujusce mei opusculi longe excederem, si in illud accuratius inquirere vellem.

§. 9.

Tandem munera cutis nobis sunt tangenda, quae e majori humorum impetu ad perspirationem copiosioreque secretionem proclivis redditur. Hic sudor benignus, qui totum per corpus aequabiliter diffunditur, quique vires puerperae nequaquam frangit, sed reficit, dies quinque ad septem moratur. In hac vero manifesta mutatione, ut Joergius vere, natura post partum calorem quasi eo, quo infanti eodem uti concedatur, accumulare videtur. Id quod sic tractat Burdachius: in partu vis vitae aucta, internis relictis ambitum petit, matris vita vero infantis quasi vestigia premit, cum cursum ad exteriora dirigat, quae quidem res rationem, qua utitur puerpera, continet. Sudoris vis in puerperio in nervos quoque abit. Vim nervorum in partum vel post eundem excitari et sudore benigno totum per corpus aequabiliter diffuso sedari constat. Itaque perturbationes ejusdem insulubris nervorum ansam praebere possunt, praesertim in

feminis teneris, magna sentiendi facultate praeditis, quorum ratio nervorum aminet. Id ipsum jam in irritabilitatis vasorumque systemate fieri atque reproductionis videmus; quae quidem re lochiorum fluxus, lactis secretio atque cutis, plethora et sanguis materia plastica praegnans iisdem removeri videntur. Inde elucet, quam magna in his tribus ponderandis insit vis et quam ingens damnum, si normale illud vel minimum deflectat, cohors incedere possit. In puerperis igitur facile periculosissima quaeque oriuntur, cum his tanto major puerperarum ac parturientium secundum Burdachium animam efflavit numerus.

§. 10.

Nec quies animi est negligenda, et felix is, qui hancce respiciat. Quidquid animum turbat, pejorem lochiorum fluxum reddat, necesse est. Ira, tristitia, dolores cujuscunque generis vehementes, quibus nil deterius cogitari possit, quum in animum excitando insulant, nulla alia re, quam animi tranquillitate atque quiete corporis prospere procedit puerperium. Hinc in puerperis tam saluber somnus. Neque matris laetitia est contemnenda, pulcherrimum forsitan, quod mulier acceperat donum, neque infantis nutritio. Forma haecce totius puerperii nihil a norma defectentis sufficiat, quo melius anomaliae ejusdem dignoscantur. Nunc ad propositum.

CAPUT SECUNDUM.

Sectio pathologica.

§. 11.

Lochiorum copia, mora atque indoles va-

rio modo a natura deflectere possunt. Primum morae quantitatisque anomaliae sunt discernendae:

- α) nimius et justo longior lochiorum fluxus,
- β) idemque imminutus, intermittens vel prorsus suppressus.

Nunc quaeritur, quando lochiorum fluxus sit nimius aut justum tempus excedat? Quodsi in totum puerperarum habitum resque externas, quae in illas agunt, animos converterimus nostros, reperiemus et copiam et moram lochiorum cum momenti in sectione physiologica jam expositis haud congruere sanitatemque insimul offendi. Nimia dicuntur lochia, ait Boerhaavius, quando quantitatem solitam excedunt; hinc, ut quid certi de hac re statui posset, deberet cognosci illa copia, quae naturaliter exire; quod non adeo facile est; cum linteis excipi lochia, vel lectum his conspurcari, novit tantum Medicus, et hinc quantitatem conjectura assequi possit.

§. 12.

Primum nonnulla de vehementiore et diutius restante cruento fluxu sunt dicenda. Statim post partum, secundinis solutis, haemorrhagia prodeat necesse est, quae neque tam valida est, neque tamdiu persistit, ut in discrimen vita vocari possit, sed nullis remediis adhibitis sponte cessat. Nam si, placenta soluta, paulatim riteque se contraxerit uterus, confestim ejusdem coarctantur vasa, et quidem ita, ut copula, qua secundinae utero adhaerent, non subito sed paulatim rumpatur et sanguinis fluxus inde exortus, nullum detrimentum feminae afferat. Haud raro autem fit, ut ille sanguinis fluxus in metrorrhagiam abeat, merusque effluat sanguis, nunc justo copiosior, nunc justum tempus excedans. Hoc praesertim accidit, si secundinae tam

celeriter solvuntur, ut multa semel dirumpantur vasa. Quo facto vehementior inde exorta haemorrhagia, vires puerperarum frangat et irritabilitatem, quae utero inest, imminuat et contractioni igitur ejusdem, quasi unico haemorrhagiae sistendi remedio, officiat, necesse est. Non solum autem sanguinis fluxum, quum uterus non rite sese contrahere possit, copiosiores et justum tempus excedentem reperies, verum etiam, lochia per nonnullos menses persistentia. Sanguinis fluxus qui ad metrorrhagiam accedit, accuratior expositio finis opusculi excedit.

Nunc ad diagnosis vehementioris diutiusque morantis lochiorum fluxus nobis est transeundum.

§. 13.

Diagnosis. Phaenomena, quae cum copiosiori et diutius morante lochiorum fluxu consociantur, quaeque jam a Siboldio fusius exposita hic propositurus sum: dolores vagi, partus doloribus simillimi, in abdomine, in regione lumbali cruribusque observantur et cum aucta secretionem perdurant. Uterus extensus laxiorque, vagina angusta, portio vaginalis parum formata, os uteri tam apertum, ut digito explorantes vel in uterum penetrare possimus. Aegroti totius corporis conqueritur debilitatem, praesertim oculorum, capitis extremitatumque; virgine saepius afficitur atque deliquit. Os pallet, oculi, quorum ambitus livet, minus splendent; lactis secretio ut plurimum parcior. Febris quaedam remittens asthenica adest, vespertino tempore exacerbationibus juncta; cibos puerpera aversatur, nonnunquam et fastidit; lingua obducitur, rarius vero aquosum quiddam evomit aegroti. Feminiis, quibus antea ad id erat proclivitas, pe-

des tumescere solent dirusque obesse hydrops. Simile quiddam refert Hippocrates ¹²⁾, de lochiis nimis: eam levis febris et rigor prehendit, calorque toto corpore: nonnunquam etiam horror et cibi fastidium, et omnino execrabitur, et tenuis erit, et debilis, et pallida, et tumida; et cibos aversatur; si quid vero edat, aut bibat, non coquitur. Joh. Muraltus in scholiis suis dilucidius adhuc rem adumbrat dicens: immoderatus vero post partum fluxus aegram debilitat, acceditque a lochiorum nimio fervor copia, tenuitate, viarum laxitate et dilaceratione vasorum: pulsus redditur frequens, debilis, cibi fastidium ingravescit, visus imminutio, aurium tinnitus: dolor lumborum et hypochondrii adest, cum torsione ventris et magna febre.

§. 14.

Aetiologia. Inter causas remotas vehementioris aut diutius morantis lochiorum fluxus haec: partus nimium accelerata, secundinarum reliquiae, vitia uteri localia, inconsiderata puerperarum agendi ratio, e. g. vis nimia in alvo ducenda adhibita, situs uteri perversus, corpora aliena quae impediunt, quominus sese contrahat uterus. Porro excitantia remedia, in genere quicquid sanguinem in uterum pellere potest; munus lactendi sponte turbatum. Tum haemorrhoidibus, aut spasms intestinorum hystericis affectae diutius restante lochiorum fluxu laborare videmus. Spasmi denique diversi generis, quibus praesertim juniores tenerioresque corripuntur feminae; omneque pathematum genus, copiosiora agunt lochia. Res vero in variis eorundem causis diligenter, dijudicandis posita esse

¹²⁾ Hippocrat. de mulier. morb. Lib. I. Cap. 43. Charter. pag. 754.

videtur, quo tutius curantur. Causa proxima plurimis in casibus in debilitate majore minore totius corporis, praecipue vero in debilitate irritabilitatis contractilitatisque utefi est quaerenda. Imprimis quoque in debilitate et atonia fibris musculorum quibus involvitur abdomen maxime infesta locum habet; id quod in hominibus abdomini pingui et ad ceteras corporis partes magis inflato deſœdatis videmus. Jam ex minori, quam in viscera uterumque exserunt, muscoli illi vi sequitur, ut uterus haud justo modo sese contrahere possit et copiosius diutiusque e vasis graviditate dilatatis lochia effluant, necesse esse.

§. 15.

Causas varias varii sequuntur exitus: haud exigua corporis imbecillitas e copiosiore diutiusque morante lochiorum fluxu redundat; inde autem facile leucorrhœa, abortus varique gradus, portapsus proficiſcuntur, nec non flatus et abdominis debilitas tensiove. Quin etiam haud raro accidit, ut feminae in cachexias hydropem, tabem et quae sunt similia, incidunt. Phthisi pulmonum quoque saepe vexantur, hysteria, cephalalgia, ventriculi spasmis aliisque nervorum distentionibus. Van Swieten ¹³⁾ memorat: multa autem mala sequi solet magnam talem lochiorum jacturam, praecipue si tenerae et debiles ex sua natura fuerint puerperae, uti cachexiam, cacochymiam, leucophlegmatiam, hydropem etc. Ad mala, quae uterum invadunt, adnumerantur: fluor albus, uteri haemorrhoides, molarum graviditas, variae metamorphoses uteri internae e. g. scirrhus, polypus, varicosae intumescenciae etc.

¹³⁾ Van Swieten commentaria in Herm. Boerhaave aphorism. Tom. IV. p. 592.

§. 16.

Moram praesertim effluviique copiam, in exitu morbi praesagiendo, res externas, aetatem, dietam aliaque consideres necesse est. Nec temperies animi est negligenda, in qua saepe morbi causam et remediorum minus prosperum eventum, ponendum esse censet Sieboldius. Sic narrat Esquirolus ¹⁴⁾: numerus feminarum, qui post partum, perturbationibus animi in insaniam inciderant, quique lochiorum secretionem lactis-que, blennorrhœa aliisque ad sanitatem redierant, si cum insanis in universum contuleris, in nosocomio Salpêtrierii sese habebat ut 1 ad 12. Prognosis, ubi morbus nulla febrî incedit, nec ulla singulari ad morbos proclivitate, faustos portendit eventus. Accuratior vero morbi exitum praesagiendi ratio, e memoratis morbi sequelis maximam partem elucet.

§. 17.

β) Imminutus, vel prorsus deficiens lochiorum fluxus.

Ex eo, quod supra memoravimus, patet ut lochia, quorum de copia certum quiddam statuere perinde sit difficile, parcius fieri vel prorsus suppressa esse possint. Atque nihil, quod ad totum puerperarum habitum pertineat, nos fugere debet, quo morbum earum et rationem melius dijudicare possimus. Quare tibi, lector benevole, compituri, quae jam in physiologica parte memoravi, monenda esse puto. Recte Van Swieten dicebat: cum autem a lochiorum suppressione tot et tanta mala metuenda sint, operae pretium est, considerare illa, quae naturali lege in puerperio con-

¹⁴⁾ Burdach's Physiologie. 3ter Band. No. 433. S. 645.

tingere solent. Itaque parcius lochiorum fluxus feminis multum debilitatis saepius prodesse videtur, et medicus perperam faceret, si in tali casu omnis sua in iisdem fovendis versaretur cura. Incipiente lactis functione, quoque lochia fluunt parciore, quod vero velut conamen quoddam naturae aliquid nos agere prohibet. Fluxum lochiorum suppressum velut morbum certius considerare licet et hic magna in causis morbi rite dijudicandis desideratur diligentia, quo de indicationibus melius facere possimus iudicium.

§. 18.

Phaenomena, quae parciorem vel prorsus suppressum lochiorum fluxum velut pedisequus comitari videmus, multum ea, quae e suppressis menstruis redundat, congruere videntur. Sequentia observantur phaenomena: vagi in abdomine dolores, iidemque prementes, qui e regione lumbali cruribusque usque ad genua descendunt. Oppletionis in abdomine sensus ponderisque. Genitalia et sicca reperiuntur et cuiusvis tactus impatientia, calidaque; in urina mittenda molestiae, doloresque, cum deponatur alvus, percipiuntur; mammae turgescunt, pectoris anxietatem sentit puerpera; temulentia vexatur caput; os admodum rubet, capitis dolor adest. Cibus aversatur aegroti, sitis augebitur, somnus turbatur. Perspiratio vero cutanea ut plurimum supprimitur, attamen haud raro miliaria, apparent exanthemata. Superiora ut plurimum petunt sanguinis congestiones spasmique incedunt, saepe justo pervicaciores. Talis et casus legitur apud celeberrimum Benevoli.¹⁵⁾ de

¹⁵⁾ *Dissertazioni ed osservazioni* No. 206. pag. 217. *Traité complet de Chirurgie*. Tom. I. pag. 268.

juniore puerpera, cui post partum difficilem quinto die supprimebantur lochia, cum febre valida, abdominis tensione et tumore spasmisque pertinacibus.

§. 19.

Aetiologia. Vicini cujusdam visceris inflammationem, quae effluvium ex utero imminuat, antecedere, aut ex incitamentis spasmisque laccessito utero effluvium redundare impeditum, in propatulo est. Porro etiam secundinarum reliquiae lochia diminuere vel eorundem decrementum efficere solent. Frigus praesertim pedibus verendisque exceptum perturbationes animi, ira, terror, nimia laetitia sunt accusandae. Neque nimia lactis secretio, metrorrhagia, cholericæ diarrhoeae silentio sunt praetereundae. Jam mala varia, quae sequuntur, febris impetus nervorumque dolores vehementes, tensio abdominis, peritonitis, febris puerperalis, ad abortum proclivitas urgent. Lochia vero, si sub forma fluoris albi nobis sese offerunt, hysteria (hystericae, quae nullo pingui eodemque inflato defoedantur abdomine, his lochiis pravae fluentibus praesertim sunt obnoxiae) saepe capitis dolor, dolores colici cum alvo suppressa conjuncti ut plurimum sequuntur vel diarrhoeae male olentes haemorrhoidesque. Os foetet, tussiant, tensionis quendam sensum percipiunt, pectus pungitur, ad phthisin, si antea haud firma fuerint latera, proclives redduntur, speciemque chlorosi affectae praebent.¹⁶⁾

§. 20.

De morbi prognosi pauca tantum afferre licet, et ad ea, quae per se eluceant, revocandus est. Febris quaedam si adest in adynamia

¹⁶⁾ *Conferas velim Horns Archiv für die med. Erfahrung*. VI. Band und folgende.

am abitura, nihil fausti pro sperare sinit. Quare, quo latius serpunt febris inflammatioque, quo gravius urget et quo magis natura eorundem asthenica prodiit, eo deteriores concipiamus spes, necesse est. Spasmi nocent; si verenda humida sunt minusque calida, si dolor cessat, sine omni gangraenae suspitione, faustissima quaeque portendere licet. Neque natura morbis, constitutio stationaria, quum profecto in morbos puerperarum multum influat, est negligenda. Talem morborum biliosorum Stollus observavit impetum, quem vero aequae ac morbos ipsos biliosos, prout sursum vel deorsum tendebat bilis, levibus emeticis vel fructibus tamaricis, clysmatibus conjunctis, mitigare studuit. Saepissime sudore, urina lacteque uberiore solvitur.

§. 21.

Indoles lochiorum mutata. Lochiorum etiam saepe mutatur indoles, praesertim si febris urgeat, si morbi verendorum e. g. siphylis leucorrhoea antecesserint. Jam id, quod profluit, fere mutatam prae se fert indolem, acriter olet, discolor, ichoris simillimum, externas verendorum partes, quas tangit, facile arrodit, in fluorem album, qui diuturniorem desiderat curam, abiturum. Quod quidem ad singulos tantum spectat homines, nec revera morbus est, licet ad alios morbos proclives reddat, ut in Esthonia nonnunquam fieri solet. Varia e parva lochiorum indole incommoda fluere videmus, quae, si internam uteri superficiem vexant, varias producant degeneraciones, molas, abortus, sterilitatem, scirrhus, polypos, phthisin uterinam uterique steatomata. Paraeus refert uterum scirrhum, durissimum, qui a cadavere exemplis ultra novem libras ponderabat, mentionem fe-

cit, in initio molam fuisse, quae temporis successu in scirrhum corpus, una cum uteri propria substantia, degenerasset. Morbi vero exitum, ex iis, quae per se jam patent, praesagire licet, atque hic maxime a ratione stimulorum vel mora pendere videntur.

§. 22.

Prius in memoriam revocare volo, quam ad tertium caput progrediar, lochiorum fluxum cum vehementibus doloribus consociari. Feminas enim, nulla causa graviore antecedente, post partum lochiorum fluxum dolorum haud experiri pati, praesertim eas, quarum menstrua doloribus juncta exirent, constat. Lochiorum fluxus plerumque cum doloribus junctus est, si sanguis vel postea mucus depravatus et acris emissus fuerit, si sanguinis in utero contracti formetur crustae, quae in unaquaque uteri contractione remanent vel eundem implent clauduntque, qua quidem re, non solum oneratur uterum, sed etiam lochiis officitur fluentibus. Quae vero cum parcius fluunt, dolores cient spasmodique, qui non solum os uteri contrahunt adque dolores post partum vehementes excitant; sed etiam in vicina viscera facile abeunt, varias variarum sordium excretiones, quominus exeant, impediunt et denique febrem producant. Ad causam proximam pertinet etiam status nervorum irritatus, cujus causae remotae in partu difficile eoque tardiore vel plethora quadam haud exigua, et denique in sordibus intestinorum positae esse videntur. Saepae hujus irritationis causa et rationis in spasmis uteri quaerenda est; quod quidem, ut Sieboldio placet, post partus praematos saepius, rarius vero, cum onus excusserit mulier, fieri solet. 17)

17) Siehe Wiegands Beiträge pag. 112—116.

CAPUT TERTIUM.

Sectio therapeutica.

§. 23.

Vehementioris diutiusque morantis lochiorum fluxus cura hic est exponenda et simul enitendum, ut, si ille jam morbum constituerit, secretionem nimis largam, causis morbi effectus cum praesentibus tum futuris sublati in status pristinum reducamus. Cura igitur morbi naturam, indicationesque varias causas singulaeque ejus stadia respiciant, necesse est. Verenda obstetricia arte saepe sunt exploranda, praesertim si uteri situs mutatus fuerit, si corpora peregrina, polypi, molae ac secundinarum reliquiae in utero adsint; quare sunt removenda et autiphlogistica methodus magis minusve in usum vocanda. Polypi sunt resecandi ac acida mineralia, seri lactis aluminosum, adhibenda; postea corpus roborandum et quieti indulgendum. Puerperas in latus cubare idque extremitatibus paulo altius sitis, saepe salutare fuit. Quare monet Whittius ¹⁸⁾ ne adeo in planum porrigatur puerpera, quod ad lochia diminuenda multum conferat. Vim uteri cum molae secundinarumque reliquiae infringant, excitantia ac narcotica remedia uti Belladonna, cicuta aliaque mucilagine conjuncta, in usum sunt vocanda; cum contra adstringentium usus, in diuturnis atonicis casibus longe valeat. Faeces duriores, nisus in alvo exoneranda nimius, si causae fuerint, clyisma est applicandum et Electuarium lenitivum, quo facilius deponatur alvus, sumen-

¹⁸⁾ *Traité de la peritonite puerperale, par A. C. Paudelocque etc.*

dum. Mauriceau ¹⁹⁾ observavit, quandoque nimium lochiorum fluxum produci a crassioribus foecibus, graviditatis tempore in crassis intestinis accumulatis. Vocatus fuerat ad puerperam, cui rudiori manu educta, placenta validam haemorrhagiam adduxerat, quae adhuc pergebat per quinque, vel sex dies. Quamvis autem aliquot clysmata emollientia applicata fuissent, nullae prodibant faeces, sed sola clysmata per anum exibant: contra plurimum, qui aderant opinionem paululum acrius clyisma injici curavit, tali cum effectu, ut integram pelvim duris foecibus repleverit, statim detumuerit abdomen, antea inflatum ac dolens, et haemorrhagia cessaverit. Testatur autem, eandem methodum ipsi postea feliciter cessisse, ad minuendum nimium lochiorum fluxum: si nempe justo suspicio adfuerit, copiam foecum induratarum haerere in crassis intestinis. Attamen usus clysmatum et medicamentorum purgantium multa eget cautione, ne, irritatione quadam antecedente, sanguinem has ad partes pellamus et eo damna afferamus; quare leniter alvum ducentibus remediis, palma est danda.

§. 24.

Lochilis, quae vel diutius morantur, vel copiosiora fluunt, si inflammatio quaedam subest, doloribus in abdomine fixis manifesta, sanguinis detractio unciarum quatuor ad sex per venae sectionem utilissima videtur; attamen copia sanguinis detrahendi ad habitum, aetatem tempusque magna cum diligentia accommodari debet. Nitrum mucilagine conjunctum puerperis feliciter porrigere licet. Hirudines, si plethora topica adest, ad abdomen sunt applicandae. In-

¹⁹⁾ *Traité des malad. des femm. gross. liv. 3. chap. 5. pag. 386.*

simul quicquid sanguinem auget vel inflammat, vitandum. Hic morbus in genere pariter ac menstrua copiosiora curandus est, ea cautione ut hic levioribus utamur remediis, praesertim per primos quatuor dies. Omnia igitur, quae nimiam spissitudinem humorum emendare possunt, nimiumve motum compescere valent, tunc adhibenda. In genere haec inflammatoria morbi species rarior, cum e reliquiis placenta et ex utero vehementer irritato oriatur, praeter methodum, quam dicunt antiphlogisticam, remotionem harum partium desiderat. Neque lenientia, quae utero ingeruntur, remedia antiseptica conjuncta sunt contemnenda. Acida mineralia, quae magna cum diligentia in usum sunt vocanda, memoratu digna, praesertim Acidum sulphuricum; in feminis vero magna sentiendi vi praedita laudem meretur acidum phosphoricum. Quibuscum simul apta vivendi ratio, alimenta parciore, eademque e plantis sumta, sunt commendanda. Peritus obstetricus Chirurgus Dussé²⁰⁾ indicavit methodum, per quam nimius lochiorum fluxus minui posset: applicabat utramque manum hypogastrico puerperae, et leniter premebat uterum, manus simul per totam regionem hypogastricam movens, nunc circuli in modum, nunc a dextris sinistrorsum, et contra, aut ab inferioribus sursum et contra; sicque in omni directione leniter premere et movere conabatur uterum, ut magis se contraheret. Hoc modo sanguinis grumi prodire solebant; qui tamen si majoris molis forent, et adeo replerent uterum, ut leni illi pressioni nimis resisteret, manus prius educi debebant. Scite addidit, pro more suo, orbis eruditoxum decus, Fontanelle,
²⁰⁾ *Academie des sciences. Paris l'an 1724. hist. IV. pag. 51.*

unicum posse culpari in hac methodo vitium, quod nempe, admodum simplex cum sit, omni fere mysterio careat. Quae quidem methodus non digna est, quae laudatur, quia abdomen manibus contriciendo uterum et irritatur necesse est.

§ 25.

Neque cura juniorum teniorumque, quarum systema nervorum praevaleat et quas spasmi vexant, unde lochiorum fluxus vehementior diutiusque morans fit, atque stimulatio inflammatioque uteri nascitur, negligenda. Quibus in nervorum perturbationibus, narcotica Aqua lauro cerasi, Extract hyoscyami quae dicunt frigida, utilitatem afferre videntur. Acidum borussicum parcius dandum est et medicamentis magis excitantibus simulque roborantibus cura finienda et quidem ita, ne uterum nimium irriteretur. Atque in iis, quae erethismo vasorum laborant, maximam merentur laudem Elix. acid. Halleri, acid. sulphuricum, quin Acid. tartaricum profuit. In spasmis vero linimentum volatile, quo infricatur corpus aliaque apta remedia hic conferre videntur. Vehementior lochiorum fluxus, cum quasi symptoma appareat, morbi systematis portarum vel haemorrhoidum resolventia, quae leniter alvum solvunt, desiderat remedia, id est, saponem, extracta, sulphur, cremorem tartari, tartarum tartarisatum et quae sunt similia. Hic magna cum prudentia nos agere decet, nec excitantia adstringentiaque adhibere remedia, e quibus icteri, hydropes postea urgent.

§ 26.

Sequitur jam consideratio illorum, quae requiruntur, si status magis asthenicus est, atque in excitantibus roborantibusque, quae adhibentur eligendis, summa ponatur diligentia et omnia nimis stimulentia remedia caveamus necesse.

est. In puerperis teneriori corporis constitutione praeditis, remediis levioribus est incipiendum, atque paulatim, prout sese habent puerperae, ad magis excitantia transeundum. Apta vero vivendi ratione morbum vincere medico contingere potest, quod vero prohi dolor! non semper accidit, cum saepe illa non sufficiat. Si omni sese contrahendi vi uterus est destitutus, Tinct. thebaica cum Tinct. cinnam; infusa herbarum tepida, quae utero ingeruntur, aceto vinoque temperata; linim. volatile, quo corpus infricatur, multum levaminis afferre videntur. Sin tantum quaedam culpanda est uteri debilitas, lenioribus excitantibus et vel roborantibus Infuso nimirum Melissae, Menth. piperit. atque postea calamo, quassia spirit. sulphurico-aetherico conjunctis est utendum. Acida mineralia hic quoque sunt in usum vocanda, cum vegetabilia tum mineralia et praesertim acid. phosphoricum sulfuricumque syrupo quodam involuta. Si morbus speciem prae se fert spasticam Tinct. thebaica experientia Plenckii ²¹⁾ probata, qui eandem cum Tinct. cinnam. consociatam porrigebat, feliciter adhibetur. Ratio vivendi hoc in morbo apta est instituenda, jacula carnea, limaces, ostrea, sago, salep, vino conjuncta: gelatina magna cum successu uti possumus, nec lichen islandicus lividam terere oblivionem meretur. Linimenta, quibus infricatur corpus, eaque magis excitantia volatiliaque, id est olea aetherea, naphitis soluta, haud sunt negligenda saepiusque repetenda. Excitantia, quae utero ingeruntur remedia, atque decocta quercus, ulmi chinae excitantibus conjuncta multum ad exoptatum eventum conferre videntur. Nonnullis in casi-

²¹⁾ Mohrenheim's Beiträge zur Arzneikunde. S. 406.

bus in libro Sieboldii, qui inscribitur Krankheiten der Wöchnerinnen, fascia, qua abvolvatur abdomen, quae saepius rebus excitantibus, humectatur laudatur. Sydenhamus autem narrat: si post omnia alia nullo modo cessaret nimius lochiorum fluxus, remotis culcitis, straminibus, simplici linteo tantum tectis, imponi puerperam se jussisse. Balnea praesertim, quae dicunt ferrea, sed cura demum exeunte, atque incessus ex infusis herbarum parati, a Sieboldio laudantur. In discrimine rerum, tutius ducit Mursinna, in libro suo, qui inscribitur: Krankheiten der Wöchnerinnen, totum uterum vel linteis carptis vel linteo molli refecire, vel, ut Sieboldio placet, spongiam in vaginam imitti, eandemque excitantibus humectari. Praesertim calori quietique est indulgendum et sic medicis saepe contigit natura arteque adjuvante morbum vincere.

§. 27.

Quod ad curam parcius vel prorsus suppressi lochiorum fluxus pertinet, Carus ²²⁾ hic tantum de lochiis suppressis e causis externis internisve quaestionem esse oportere, ait; nam cum suppressa lochia velut symptoma alii cujusdam morbi apparent e. gr. febris puerperalis, tantummodo hunc morbum curae esse subjiciendum, atque sublato hoc symptoma quoque cessaturum, per se patet. Suppressio lochiorum primaria igitur, ratione originis et accessuum habita, est curanda. Quare causas nos eruere decet atque secundum eas curam instituere; quare hic tantum, quae a me in sectione pathologica memorata sunt, in memoriam vocanda puto; copiam scilicet lochiorum effluentiam saepe variare atque in una eademque femina cum

²²⁾ Gynaecologie II. Th. pag. 1571.

tempore mutari, quin morbus adsit. Sic recte Sydenhamus dicebat: lochia jam naturaliter tempore progrediente multum minui, et circa tertium quartumque diem vix sanguinolenta esse, sed tunc subpurulenta quaedam prodire, per quae uteri cava superficies depuretur; adeoque male consuleretur puerperis, si darentur talia remedia, quae lochia pellerent. Dum autem mammae turgere incipiunt, tunc impetus et copia humorum ab utero avertitur, et versus mammas tendit: unde lactantibus puerperis, caeteris paribus, minori copia fluunt lochia; illis vero, quibus lac ex mammis resorberi debet, fere semper lochia, dum hoc fit, augetur. Suppressa igitur parcioreque in pristinum restituere statum medici est. Multis in casibus perturbationes animi, ira, terror supprimunt lochia, spasmus sanguinis in superiora impetus, accessus febriles accumulatur. Tristissimos irae, terrorisve, effectus plurimis exemplis probavit Dr. Pen²³⁾; ideoque Mursinna omnibus junioribus medicis artisque obstetriciae peritis, atque praesertim obstetricibus loquacibus suadet, ne puerperis fabulas narrent, atque terribilia quaedam, quae animum movere atque saepe lochia tarda reddere possint, sed ut potius adhortando consolandoque puerperas roborent exhilarentque. Perturbatio animi seminarum, quae aedificia publica ad partus edendos instituta frequentant, quaeque animo demissae stimulis conscientiae malae vexantur, plerumque damnum afferre solet. Bandelocquius rebus praesertim tristibus per nuntium allatis, objurgationibus, terrore infantisque in orphanotrophium itione matris lochia paulo post suppressi observavit. In lochiis, quorum tarditas perturbationibus hisce originem debebat, ei

meticum nullis rebus repugnantibus, laudat Sieboldus, Kali etiam recenti citri succo saturatum, aqua destillata lacte pure temporata a Berendsio²⁴⁾ commendatur. Ad teroris effectum vero levandum acidum succinicum, liquor ammon. acetic. spirit. sulphur. aethereus vel aether aceticus, ut ei placebat, multum conferunt, atque in casibus gravioribus parvae Tinct. thebaicae doses. Nervis affectis narcotica Ag. lauro cerasi, Exir. hyosciam. Belladonn. opium spasmis adaptantur. Quae autem omnia antispasmodica statim post damnosam rerum vim in usum vocare licet, nam mala, quae postea nascuntur, aptam naturae suae variae desiderant curam. Neque remedia externa negligenda, tepida abdominis fomenta, spongiae decocto chamomillarum madefactae, ad verenda externa applicandae. Infusa malvae, valerianae quoque, quae utero ingeruntur et clysmata lenientia in usum vocanda.

§. 28.

Diaphoretica, ammonium aceticum, camphora, sinapismi ad crura, si corpus frigus exceperit, desiderantur. At dolor inflammatio febrisque si adsunt, methodus, quae dicitur antiphlogistica adhibeatur, emulsiones, remedia alvum leniter ducentia, venaesectiones ad pedes, hirudines ad abdomen, vel ad labia verendorum cruraque, atque quicquid corpus excitare potest, vitandum. Balnea pedum, sinapismi ad crura qui sub derivantium nomine veniunt, ac apta denique vivendi ratio commendentur. Generatim lochiis suppressis dolores natos leniamus atque lochia vel paulatim vel quam primum in pristinum restituamus statum oportet. E morbis, qui totum vexant corpus vel singulas ejusdem partes, saepe supprimuntur lochia;

²³⁾ *La pratique des accouchem. Liv. I. Chap. VIII. pag. 73.*

²⁴⁾ *Berend's Vorlesungen über practische Arzneiwissenschaft, herausg. von Sundelin, Berlin 1829.*

quare cura eorundem, plerumque symptomata sit et ad morbum principem simul animum convertias. Hic me eas tantum res, quae hoc malum praesertim foveant, tangere per se patet, quum perfectum quiddam edicere non concedatur.

§. 29.

Lochiorum mixtione peccantium ad causas, quarum symptoma sunt, cura se convertit. Quare indolem lochiorum in melius mutandam et male ex eorum vitio exspectanda, praecavenda, censet Sieboldius. Remedia, quae cetero ingeruntur levissima eademque tepida, decocta graminis, cichorii cum paululo aceti, myrrhae, quibus, si vagina ulcere afficitur atque dolore Laud. Sydenhami admisceri potest, sunt adhibenda. Lochia male olentia, acrida ichorique simillima, amara flagitant remedia, acidaque mineralia. Causas morbi varias varia sequitur cura, hic non uberius explananda.

§. 30.

Nunc ad curam lochiorum doloribus consociatorum progrediar atque lectorem benevolem eorum, quae in §. 22 a me sunt memorata, recordari velim. Curam pro variis dolorum causis variare, atque nobis praesertim cum malis, quae sequantur, quorumque cura hic vero exspectari non possit, rem esse constat. Remedia externa maxime jubet cura, interna vero, si sanitas offenditur, velut in diathesi inflammatoria, in spasmis et quae sunt similia, varia pro variis morbis adaptantur remedia, quae hic silentio praetereunda esse puto. Decocta quae utero ingeruntur varia, herbae millefolii, malvae, althaeae ac lenientia quibus infricatur corpus, oleum hyosciami, chamomillae cum tinct. thebaica laudantur. Similiter cataplasmata vel fomenta juvant, quies calorque.